

УДК 378.126+337.134: 371.11

DOI: 10.12958/2227-2844-2019-1(324)-1-254-264

Савченко Олександр Сергійович,

асистент кафедри фінансів ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка», м. Старобільськ, Україна.

saniagua@gmail.com

<https://orcid.org/0000-0001-7441-786X>

ФОРМУВАННЯ АКТУЛЬНИХ КЛАСТЕРІВ ЗНАНЬ У НАВЧАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ З ПІДГОТОВКИ МЕНЕДЖЕРІВ

Навчальний процес у закладах вищої освіти за спеціальністю 073 «менеджмент» в межах галузі знань 07 «управління та адміністрування» (відповідно до затвердженої Кабінетом Міністрів України постанови від 29 квітня 2015 р. №266 щодо нового переліку галузей знань і спеціальностей) потребує постійного свого вдосконалення для забезпечення такого рівня підготовки фахівців з менеджменту, який би відповідав складності управлінських задач, які виникають у сучасних умовах функціонування економіки і взагалі суспільної діяльності в Україні.

Виокремлення спеціальності «менеджмент» із загального комплексу економічних і управлінських наук 08.00.04 «Економіка та управління підприємствами», відповідно до якого раніше здійснювалася підготовка науковців за напрямками економіки, управління, менеджменту, організації та ін., безумовно, є об'єктивною потребою суспільства у зв'язку із постійним зростанням у сучасному світі ролі управління як провідної сфери людської діяльності. З іншого боку, зосередження в межах єдиного навчального процесу всієї сукупності знань, що відображають теоретичні надбання і передовий досвід управління, що накопичується в цілому світі, створює непрості завдання щодо оптимізації складу начальних дисциплін, структури їхніх розділів, системи міждисциплінарних зв'язків тощо.

У практиці підготовки менеджерів склалися певні уявлення щодо структури управлінських дисциплін, таких, як основи менеджменту, теорія організацій, адміністративний менеджмент та ін., загальний предмет вивчення яких може бути спрямований на безліч об'єктів керування, якими є виробничі, торгівельні або інші підприємства, невиробничі організації будь-якого галузевого спрямування, органи місцевого самоврядування, громадські організації, цілі галузі та багато інших. Це створює дилему щодо способу ефективного подання знань: чи викладати загальні відомості з теорії і практики менеджменту стосовно всіх можливих об'єктів, чи, навпаки, зосереджувати увагу слухачів на особливостях управління, притаманних певному виду об'єкта керування.

Очевидно, що ні перша, ні друга пропозиція в певній мірі не може вважатися слушною, що породжує проблему пошуку актуалізації знань, які надаються майбутнім менеджерам у процесі навчання. Саме подоланню складності на цьому шляху присвячена дана стаття, в якій пропонується підхід до формування кластерів актуальних знань у навчальному процесі з підготовки менеджерів.

Проблематики формування структури актуальних знань у сфері управління і менеджменту відзначається в численних наукових і методичних працях, що відображають різні думки стосовно самої кваліфікаційної характеристики сучасного менеджера, складу знань та вмінь, які мають бути йому притаманні, складу і структури навчальних дисциплін, необхідних для його підготовки. У більшості, вони відображають різноманітність підходів до формування управлінських знань, насамперед, на основі відмінності в класифікації і складі функцій менеджменту, як, наприклад, в навчальному посібнику (Рульєв, Гуткевич, 2011), у якому подається власне розрізнення загальних і спеціальних функцій менеджменту, або в роботі (Жигірь, 2012), у якій відмінності формування і актуалізації управлінських знань із спеціальності «менеджмент» пов'язані з особливостями навчання магістрів, як вищого рівня фахової підготовки. Загалом, науково-методологічні праці, присвячені навчальному процесові з підготовки менеджерів, демонструють суттєві відмінності, що охоплюють як склад функцій, які здійснює менеджер в діяльності різних об'єктів, так і сам предмет вивчення різних управлінських дисциплін, через що практично кожний навчальний заклад формує власне уявлення стосовно структури управлінських знань, що демонструє, наприклад, порівняння навчальних планів з підготовки менеджерів у Львівській Політехніці (Менеджмент. Кваліфікація: бакалавр з менеджменту, 2018) і на економічному факультеті КНУ ім. Тараса Шевченка (Економічний факультет КНУ ім. Тараса Шевченка. 073 Менеджмент. Програма освітнього ступеня «бакалавр», 2018). Так, у першому випадку спостерігаємо, наприклад, наявність таких дисциплін, як «управління інноваційною діяльністю», «стратегічне управління», «стратегічне управління інноваційним розвитком», що відображає актуалізацію знань, перш за все, спрямованих на інноваційну і стратегічну діяльність підприємств. У другому ж, навпаки, акцент робиться на актуалізації знань стосовно управління людьми, що відображає наявність у навчальному плані таких дисциплін, як «управління персоналом», «організація командної роботи», «організація управлінської праці», частково – «тайм-менеджмент». Залишаються розбіжності стосовно трактування самих загальних функцій менеджменту, що, очевидно, впливає на актуалізацію викладання знань з різних управлінських дисциплін. Так, у загальному вживанні залишається подвійне трактування, наприклад, функції «контролю» в складі менеджменту, або, як суто контрольної дії, або, у розширеному сенсі, як функцію загального управління. Відповідно,

пов'язана з цією функцією сучасна концепція «контролінгу» також наповнюється різним змістом. Так, у рекомендованих МОН України роботах, як наприклад (Маркіна, 2013), «контролінг» подається як загальна система управління, що включає навіть аспекти формування організаційних структур управління, а в деяких роботах зміст «контролінгу» розширюється ще більше, аж до охоплення управління майбутнім розвитком підприємства в цілому (Цигилик, Мозіль, Кірдякіна, 2005).

Первинною основою формування управлінських дисциплін залишається функціональна структура менеджменту, яка спирається на класичні уявлення М. Мескона (Мескон, 2000), які надають широкі можливості до різної інтерпретації структури знань з сучасного менеджменту відповідно до різних умов діяльності різних суб'єктів у різноманітних умовах сучасного глобалізованого і вкрай нестабільного ринку. У роботі за участю автора даної статті (Савченко, 2018) зроблено спроба сформулювати певні методологічні принципи виокремлення управлінських дисциплін, застосування яких забезпечує достатній і необхідний обсяг знань з підготовки фахівців з менеджменту. Визначено, що кожна дисципліна управлінського циклу повинна мати лише один предмет викладання, виокремлення дисциплін здійснюється на основі загальних і конкретних функцій, збіг змісту навчальних курсів виключається з метою створення несуперечливого навчального комплексу з підготовки менеджерів. У той же час, проблема актуалізації знань з підготовки менеджерів залишається далекою від вирішення, що й викликало необхідність викласти в даній статті власні пропозиції щодо формування комплексів актуальних знань з менеджменту у формі певних кластерів.

Отже **метою** статті є обґрунтування підходу створення актуальних кластерів знань для підготовки фахівців з менеджменту.

Система подання знань в навчальному процесі з підготовки менеджерів формується в вигляді переліку навчальних дисциплін з відповідною регламентацією їх змісту і складу їхніх розділів. Самі дисципліни виокремлюються із загального обсягу управлінських знань на основі вибору певного предмету вивчення. Сам предмет вивчення, як правило, формується шляхом поєднання наступних трьох аспектів подання знань:

1) з позицій менеджменту, як специфічного виду діяльності людини, або за окремими його загальними функціями: установлення цілей, планування, організації, контролю й регулювання;

2) за ознаками об'єкту менеджменту, яким виступає підприємство або будь-яка інша організація, їхні підрозділи чи частини, галузі, територіальні утворення, органи самоврядування, суспільні організації тощо;

3) за ознаками модальності розгляду об'єкту менеджменту, яка виникає постановкою конкретного завдання щодо його поведінки в

конкретних умовах функціонування – розвитку, реформування або реструктуризації, протидії зовнішньому тиску, залучення інвестицій або інновацій тощо.

Завдяки такому підходу в навчальній програмі підготовки менеджерів утворюються дисципліни: «основи менеджменту», «операційний менеджмент», «управління персоналом», «інвестиційний менеджмент», «теорія організації» (Колосов, 2014), «планування й організація діяльності підприємств», «контролінг» та ін.

На перший погляд здається, що перелік подібних дисциплін, по-перше, охоплює весь обсяг необхідних знань, а по-друге, виключає їхнє дублювання в різних дисциплінах. У дійсності же, традиційна структура навчальних дисциплін не в змозі охопити весь обсяг знань що стосуються поєднання вище вказаних принципів їх утворення. Фактично, будь-який перелік навчальних дисциплін не може відобразити всю сукупність знань, що можуть бути відтворені взаємодією позначених вище трьох аспектів їх структурування. Це випливає з того, що загальна кількість навчальних дисциплін обмежена обсягами навчального навантаження слухачів. Через це при створенні переліку дисциплін фактично постає проблема вибрати такий перелік дисциплін та такий порядок їх наповнення, що би покрити найбільш суттєву частину найбільш актуальних знань та вмінь. Саме в цьому питанні рішення приймаються виключно на основі власних уявлень проблеми фахівцями – викладачами, методистами, керівниками навчальних закладів чи їхніх підрозділів, оскільки фактично більш формалізованого підходу до вирішення цього питання не існує. Сформована таким чином структура дисциплін відображає той склад знань, що склався у певний час, в певних умовах і для певних об'єктів. Але умови, що були прийняті до уваги при складанні навчального плану, доволі швидко змінюються, що потребує своєчасного його корегування.

Загалом, подібний загальний процес оновлення системи знань з менеджменту постійно відбувається, особливо останнім часом, коли до навчальних планів додано багато нових дисциплін. Цьому процесові сприяє і нова класифікація галузей знань, за якою спеціальність 073 «менеджмент» включено до галузі знань 07 «управління та адміністрування», що націлює на залучення до традиційного переліку управлінських дисциплін таких, ще відображають суттєві зміни, що відбуваються не лише на ринку, але й у суспільстві в цілому. Результатом цього процесу є поява таких нових дисциплін в плані підготовки менеджерів, як «економічне управління підприємством» (Колосов, Коваленко, Кучеренко, Бикова, 2015), «адміністративний менеджмент», «публічне адміністрування», «державне управління» та інші. Однак, вводячи нові дисципліни, необхідно додержуватися другої вимоги – не допускати дублювання знань та інформації, що вже подається слухачеві у діючих навчальних курсах.

Підводячи підсумок цього процесу визначимо, що проблема актуалізації знань в системі підготовки фахівців з менеджменту набуває все більшого значення, а формалізація підходів до формування актуальних знань при складанні навчальних планів з підготовки фахівців з менеджменту стає все більш потрібною. Одним з напрямків вирішення цієї проблеми, на наш погляд, може бути застосування більш формалізованого підходу до формування навчального плану з підготовки фахівців на основі введення поняття одиничного кластеру знань, під яким будемо вважати відносно автономний обсяг знань, створений усередині загального комплексу знань за даним фахом, відповідно до кожного поєднання позиції менеджменту чи його функції із ознаками об'єкту управління та модальності його розгляду.

Для уявлення того, як формується загальний обсяг знань в системі підготовки менеджерів, приведемо в табл. 1 приклади формулювання ознак за трьома зазначеними чинниками формування знань в менеджменті.

Таблиця

Принцип формулювання ознак формування знань в системі підготовки фахівців з менеджменту

Позиція Менеджменту	Характеристика об'єкту менеджменту як		Модальність розгляду об'єкту стосовно його	
	системи	частки системи, або надсистеми	стану	цілей і засобів
1. Загальне управління (менеджмент). 2. Керівництво. 3. Адміністрування. 4. Управління по функціям: 41. встановлення цілей і планування; 42. організації; 43. мотивації; 44. контролю; 45. регулювання. 5. Влада й вплив. ...	1. Підприємство. 2. Корпорація. 3. Організація. 4. Громадська організація. 5. Галузь діяльності. 6. Територіально-економічний регіон. 7. Ринок. 8. Торгівельна мережа. ...	11. Підрозділ. 12. Функція (складова) діяльності. 13. Підсистема (матеріальне, технічне, кадрове, інформаційне забезпечення, операційна діяльність та ін.). 21. Дочірнє підприємство. 22. Філія. 23. Внутрішнє середовище корпорації. 31. Підгалузь. 41. Територіально-виробничий комплекс. 51. Сегмент ринку. 52. Ринок постачання. 53. Ринок продукції....	1. Поточний. 2. Нестійкий. 3. Потенційний. 4. Майбутній стан. 5. У середовищі. 6. Відновлення. 7. Реформування. 8. Реструктуризація. 9. Розвиток ...	1. Науково-технічний. 2. Інвестиційний. 3. Інноваційний. 4. Стратегічний. 5. У нестійкому середовищі. 6. Злиття й поглинання. ...

Варіанти поєднання значень класифікаційних ознак згідно з табл. дозволяє визначити предмет розгляду кожної дисципліни.

Предмет найбільш загальних дисциплін навчального плану з підготовки менеджерів визначається поєднанням, як мінімум, значень двох класифікаційних ознак, поєднання значень 3-4-х класифікаційних ознак формує предмет більш спеціальних дисциплін, а поєднання максимально можливої кількості значень класифікаційних ознак – призводить до формулювання найменшого одиничного обсягу знань певного кластеру.

Продемонструємо на рис. 1 принцип формулювання предмету вивчення, який може бути підставою для введення навчальної дисципліни різного рівня узагальненості або спеціалізації, аж до кінцевого найбільш конкретизованого обсягу знань, що формують певний кластер.

Класифікаційні ознаки знань			Предмет вивчення	Кластер
1	1	1	Управління підприємством	
1	13	3	Управління кадровим потенціалом підприємства	1.13.3
41	1	44	Стратегічне планування на підприємстві	41.1.44
1	1	92	Управління інвестиційним розвитком підприємства	1.1.92
42	13	51	Організація реформування виробництва в умовах нестійкого середовища	42.13.51
1	2	76	Управління в злиттях і поглинаннях в корпорації	1.2.76
3	3	1	Адміністративний менеджмент в науковій (навчальній, торгівельній. іншій	3.3.1
3	4	5	Публічне адміністрування в громадській організації	3.4.5

Рис. 1. Принцип формування кластерів знань в системі підготовки менеджерів

Отже, запровадження кластерного підходу дозволяє виокремити ті найбільш конкретизовані обсяги знань, що дозволяють більш формалізовано формувати предмет вивчення, який має бути основою формування складу дисциплін в навчальному плані підготовки фахівців.

Кожний одиничний кластер фігурально відображає як би обсяг кубіку в просторі, що створюють три площини, взяті як класифікаційні ознаки знань. Таке уявлення кластеру знань можна схематично відобразити на рис. 2.

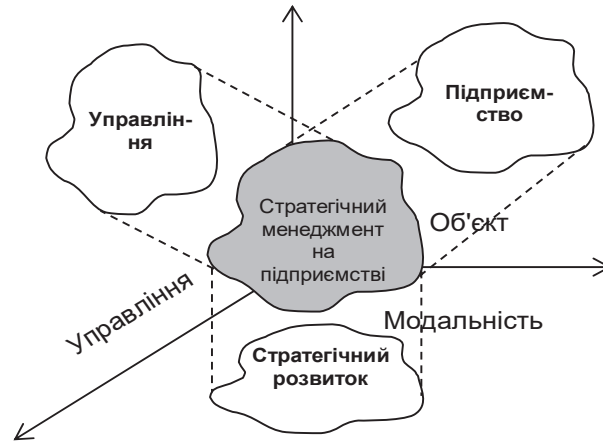

Рис. 2. Об'ємне уявлення обсягу знань одиничного кластеру «Стратегічний менеджмент на підприємстві»

За пропонованим підходом кожний кластер стає тим мінімальним обсягом конкретних знань, які дозволяють синтезувати навчальні дисципліни, предмет вивчення яких формується на основі одного, чи суми декількох кластерів. Кількість поєднань значень класифікаційних ознак по трьох вибраних аспектах може скласти величезну кількість теоретично можливих кластерів знань. Оскільки обсяг знань, що викладається слухачеві, обмежується навчальним планом, то постає завдання вибору з усієї множини можливих кластерів таких, що є найбільш актуальні на певному етапі і в конкретних умовах здійснення навчального процесу.

Очевидно, що вибір кластерів до їх включення до навчального процесу повинен відповідати таким принципам:

1) набір кластерів, що включаються до навчальних дисциплін, повинен відображати найбільш актуальні питання впровадження менеджменту в реальних умовах діяльності об'єктів управління;

2) сукупність кластерів знань, включених до навчальної програми, має забезпечувати цілісність знань та вмінь з даного фаху, не мати прогалин, або недостатньо розкритих питань;

3) не припустимо дублювання одного й того ж кластеру знань в різних навчальних дисциплінах.

Запропонований кластерний підхід до формування знань в системі

підготовки фахівців з менеджменту надає більш формалізовані правила підбору дисциплін навчального плану і визначення їх предмету вивчення з урахуванням їх найбільшої актуальності. Саме розуміння кластеру знань дає можливість більш чіткого наповнення кожної дисципліни, обмежуючи включення до неї матеріалів, що відносяться до інших кластерів. Так, поза межами дисциплін, наприклад, присвячених плануванню стосовно діяльності певних об'єктів, повинні залишатися питання організації планового процесу. Відповідно, за межами дисциплін, присвячених організації будь-якої процесів, залишаються питання їх планування, аналізу та регулювання. Остаточному розумінню кластеру знань сприяє саме формулювання модальності розгляду діяльності об'єкту, що дозволяє з найбільшою наближеністю до реальних умов визначати обсяги і вміст знань, що включаються до певного кластеру. Саме через модальність вміст знань кожного кластеру максимально конкретизується до стану і цілей діяльності об'єкту управління з урахуванням його актуальних завдань стосовно розвитку, відновлення, реформування, залучення інвестицій тощо.

Розглянутий кластерний підхід до формування знань в системі підготовки менеджерів може бути застосований при підготовці фахівців будь-яких інших спеціальностей.

Список використаної літератури

- 1. Рульєв В. А.,** Гуткевич С. О. Менеджмент. Навч. посіб. Київ: ЦУЛ, 2011. 312 с.
- 2. Жигір В. І.** Особливості професійної підготовки менеджерів освіти в умовах магістратури. *Наукові праці Донецького національного технічного університету. Серія: Педагогіка, психологія і соціологія.* 2012. Випуск 2 (12) Донецьк: ДВНЗ «ДонНТУ», 2012. 222 с.
- 3. Менеджмент.** Кваліфікація: бакалавр з менеджменту. URL: <http://www.lp.edu.ua/education/majors/IEM/6.073.00/2017/ua/part>.
- 4. Економічний факультет КНУ ім. Тараса Шевченка.** 073 Менеджмент. Програма освітнього ступеня «бакалавр». URL: http://econom.univ.kiev.ua/for_future_students/undergraduate_courses/full-time/specialties/management-of-organizations/.
- 5. Маркіна І. А.,** Таран-Лала О. М., Гунченко М. В. Контролінг для менеджерів: навч. посіб. Київ: ЦУЛ, 2013. 304 с.
- 6. Циглик І. І.,** Мозіль О. І., Кірдякіна Н. В. Контролінг в системі управління. *Актуальні проблеми економіки.* 2005. № 3(45). С. 117–123.
- 7. Мескон М. Х.,** Альберт М., Хедоури Ф. Основы менеджмента. Пер.с англ. Москва: Дело, 2000. 704 с.
- 8. Савченко О. С.,** Колосов А. М. Методологічні принципи виокремлення управлінських дисциплін при підготовці фахівців за спеціальністю 073 «менеджмент». *Вісник ЛНУ імені Тараса Шевченка.* №8 (322) листопад. 2018. Частина II. С. 109-122.
- 9. Колосов А. М.,** Прус Н. В. Теорія організації: навч. посіб. Луганськ: Вид-во ДЗ «ЛНУ ім. Тараса Шевченка», 2014. 213 с.
- 10. Колосов А.М.,** Коваленко О.В., Кучеренко С.К., Бикова В.Г. Економічне управління підприємством: навч. посіб. / За заг. ред. А. М. Колосова. Старобільськ: Вид-во держ. закл. «Луган. нац. ун-т імені Тараса Шевченка», 2015. 352 с.

References

- 1. Ruliev, V. A.,** Hutkevych, S. O. (2011). Menedzhment [Management]. Navch. posib. Kyiv: TsUL [in Ukrainian].
- 2. Zhyhir, V. I.** (2012). Osoblyvosti profesiinoi pidhotovky menedzheriv osvity v umovakh mahistratury [Features of professional training of education managers in the conditions of the magistracy]. *Naukovi pratsi Donetskoho natsionalnoho tekhnichnoho universytetu. Seriya: Pedahohika, psykholohiia i otsiolohiia*. Vypusk 2 (12). Donetsk: DVNZ «DonNTU» [in Ukrainian].
- 3. Menedzhment.** Kvalifikatsiia: bakalavr z menedzhmentu. [Management. Qualification: Bachelor of Management] URL: <http://www.lp.edu.ua/education/majors/IEM/6.073.00/2017/ua/part>. [in Ukrainian].
- 4. Ekonomichniy fakultet KNU im. Tarasa Shevchenka.** 073 Menedzhment. Prohrama osvitnoho stupenia «bakalavr». [Ekonomichniy Faculty KNU im. Tarasa Shevchenka. 073 Menedzhment. Prohrama osvitnoho stupenia "bakalavr"] URL: http://econom.univ.kiev.ua/for_future_students/undergraduate_courses/full-time/specialties/management-of-organizations/ [in Ukrainian].
- 5. Markina, I. A.,** Taran-Lala O. M., Hunchenko M. V., (2013). Kontrolinh dlia menedzheriv [Controlling for managers]: navch. posib. Kyiv: TsUL. [in Ukrainian].
- 6. Tsyhylyk, I. I.,** Mozil, O. I., Kiridiakina, N. V. (2005). Kontrolinh v systemi upravlinnia [Controlling in the control system] // Aktualni problemy ekonomiky. № 3(45). [in Ukrainian].
- 7. Meskon, M. Kh.,** Albert, M., Khedoury, F. (2000). Osnovy menedzhmenta [Fundamentals of Management] pep. s anhl. Moskva: Delo. [in Russian].
- 8. Savchenko, O. S.,** Kolosov A. M. (2018). Metodolohichni pryntsyipy vyokremлення upravlinskykh dystsyplin pry pidhotovtsi fakhivtsiv za spetsialnistiu 073 «menedzhment» [Methodological principles for the selection of managerial disciplines in the training of specialists in the specialty 073 "Management"]. *Visnyk LNU imeni Tarasa Shevchenka*. №8 (322). Chastyna II. [in Ukrainian].
- 9. Kolosov, A.M.,** Prus N. V. (2014). Teoriia orhanizatsii [The theory of organization]: navch. Posib. Luhansk: Vyd-vo DZ «LNU im. Tarasa Shevchen-ka» [in Ukrainian].
- 10. Kolosov, A. M.,** Kovalenko, O. V., Kucherenko, S. K., Bykova, V. H. (2015). Ekonomichne upravlinnia pidpriemstvom [Economic management of the enterprise]: navch. posib. / za zah. red. A. M. Kolosova. Starobilsk: Vyd-vo derzh. zakl. «Luhans. nats. un-t imeni Tarasa Shevchenka». [in Ukrainian].

Савченко О. С. Формування актуальних кластерів знань у навчальному процесі з підготовки менеджерів

Навчальний процес з підготовки фахівців з менеджменту потребує постійного вдосконалення для забезпечення такого рівня підготовки менеджерів, який би відповідав складності управлінських задач, які виникають у сучасних умовах функціонування економіки і взагалі суспільної діяльності в Україні. Система подання знань в навчальному процесі з підготовки менеджерів формується в вигляді переліку

навчальних дисциплін з відповідною регламентацію їх змісту і складу їхніх розділів. Самі дисципліни виокремлюються із загального обсягу управлінських знань на основі вибору певного предмету вивчення. Пропонується запровадження більш формалізованого підходу до формування предмету вивчення дисциплін на основі введення поняття одиничного кластеру знань, під яким вважається певний обсяг знань, створений усередині їх загального комплексу, шляхом поєднання трьох ознак класифікації знань відповідно до позиції менеджменту чи його функції, характеристики об'єкту управління та модальності його розгляду.

Ключові слова: навчальний процес, підготовка менеджерів, навчальна дисципліна, предмет вивчення, ознаки змісту знань, кластер знань.

Савченко А. С. Формирование актуальных кластеров знаний в учебном процессе подготовки менеджеров

Учебный процесс по подготовке специалистов в сфере менеджмента требует постоянного совершенствования для обеспечения такого уровня подготовки менеджеров, который бы отвечал сложности управленческих задач, которые возникают в современных условиях функционирования экономики и общественной деятельности в Украине. Представление знаний в учебном процессе подготовки менеджеров формируется в виде перечня учебных дисциплин с соответствующей регламентацией их содержания и состава их разделов. Сами дисциплины выделяются из общего объема управленческих знаний на основе выбора определенного предмета изучения. Предлагается введение более формализованного подхода к формированию предмета изучения дисциплин на основе понятия единичного кластера знаний, под которым понимается определенный объем и содержание знаний, созданные внутри их общих комплекса, путем объединения трех признаков классификации знаний в соответствии с позицией менеджмента или его функции, характеристики объекта управления и модальности его рассмотрения.

Ключевые слова: учебный процесс, подготовка менеджеров, учебная дисциплина, предмет изучения, признак содержания знаний, кластер знаний.

Savchenko A. Formation of Actual Clusters of Knowledge in the Educational Process of Training Managers

The educational process for the training of specialists in the field of management requires continuous improvement to ensure a level of managerial training that would meet the complexity of management tasks that arise in the current conditions of the economy and social activities in Ukraine. The representation of knowledge in the educational process of training managers is formed by the list of academic disciplines with appropriate regulation of their

content and the composition of their sections. Disciplines themselves stand out from the total amount of managerial knowledge based on the choice of a particular subject of study. Here is proposed the introduction of a more formalized approach to the formation of the subject of study of disciplines based on the concept of a single cluster of knowledge, which means a certain amount and content of knowledge, created within their common complex by combining the three signs of knowledge classification: the position of management or its function, characteristics of the control object and modalities of its consideration.

Key words: educational process, training of managers, academic discipline, the subject of study, a sign of the content of knowledge, a cluster of knowledge.

Стаття надійшла до редакції 19.02.2019 р.

Прийнято до друку 29.03.2019 р.

Рецензент – д.п.н., проф. Караман О. Л.